

BISERIC'A SI SCÓL'A.

Fóia bisericésca, scolastica, literaria si economica.

Ese o data in septemana: Duminec'a.

Pretulu abonamentului:	Pretulu insertiunilor:	Correspondintiele sè se adreseze Redactiunei dela „BISERIC'A SI SCOL'A“ in Aradu, la institutul pedagogicu-teologicu, era banii la secretariatulu consistoriului romanu ortodoxu din Aradu.
Pentru Austro-Ungari'a pe anu . . . 5 fl.—cr.	Pentru publicatiunile de trei ori ce contieniu cam 150 cuvinte 3 fl., pana la 200 cuvinte 4 fl. si mai sus 5 fl. v. p.	
„ „ „ „ jum. anu 2 „ 50 „		
Pentru Romani'a si strainetate pe anu 7 „ — „		
„ „ „ „ j. a. 3 „ 50 „		

Reflessiuni

la „ochire chronologica despre fundarea si augmentarea scóleloru romane ort.-or. din Brasiovu.“

Domnule Redactoru!

Cetindu in pretiut'a fóia, ce redigeti „Biseric'a si scól'a“ Nr. 28 si 29 estrasulu dupa program'a gimnasiului romanu din Brasiovu din anulu curinte „Ochire chronologica despre fundarea si augmentarea scóleloru romane ort.-or. din Brasiovu“ si vedindu din ea, cá auctorula ei vré se o lase posteritátii de basa si in dreptariu la compunerea istoriei critico-pragmatice a scóleloru din Brasiovu, me affu indemnatu a face unele riflessiuni asupra acestei „ochiri chronologice“ cu atât'a mai multu cu cât ea nu pré dá onóre adevernului.

Nu sciu daca D. auctoru alu acestei „ochiri chronologice“ a scosu datele din acte ori numai din traditiune, dar ori de unde le ar avé, ele nu contieniu preste totu adevverulu. Mai antaiu se dice, cá acésta ochire chronologica este scrisa numai per *summos apices*, si elu totusi aduce inainte numele unoru barbati, cari cu multu mai pucinu au luat parte la acésta opera culturala de cât subscrísulu, alu cărui nume nu se afla in tóta acést'a descriere, bá ce e si mai multu se insira si numele primiloru abiturienti, alu suscri-sului inse nu.

Cá se aretu dara D. auctoru zelulu si activitatea mea in acést'a directiune concedeti-mi D. Redactoru, a incepe mai de departe. Mergendu eu la anulu 1836 din carantin'a Jupalnicului langa Rusiav'a, unde am functionatu cá medicu contumatialu din 1 aprile 1834, in calitate de Directoru contumatialu la Timisiu langa Brasiovu, affai in Brasiovu la negutiarii nostri: I. si G Jug'a, R. Orgidanu Marinu, G. Ioan Cervenvodali, Jip'a, fratii Pana, G. Nica, Ciurculesci, N. Voinescu, Lacea, Flusturianu Nicolau; Cepesci etc. etc. o imbrbeciosiare fratiésca, care a fost cu atât'a mai mare, cu cât pe atunci erá in Transilvani'a lucru streinu a vedé pe unu romanu ortodoxu siefu unui Institutu atât de importantu. Acést'a a loru bunavointia catra mine mi-a inaltiatu zelulu nationalu, care cuteza a dice, cá nu erá nici pana aci micu, la unu gradu cu multu mai mare. — Ajungendu la locul destinatiunei mele, avui ocaziune a face cunoscintia si cu alti economi din Sacele, cari aveau daraverile loru prin carantin'a Timisiului si veneau curiosi se

me véda audindu dela Constantinu Moldovanu, cu care facusem cunoscintia pe drumu, cá sum romanu. Vedindu eu si intre acesti'a nisce barbati sanatosi me umplui de bucuria si mi-propusei de problema, a face totu, pre cât mi-vor concede normele cele stricte de carantina, pentru inlesnirea trecerii persóneloru si a marfuriloru. Negutiarii si economii de pe atunci, cari durere, cá cea mai mare parte numai sunt intre cei vii, voru fi sciutu spune ce le am fost eu loru; insasi boerimea cu trecerea din Romani'a la bai in Transilvani'a mi-a datu recunoscintia prin suprem'a auctoritate militara, la care eram supusu.

In tómn'a 1836 trecendu D. Baritiu cu D. canonicu Cipariu etc. in Romani'a prin carantin'a Timisiului fui norocosu a face cunoscintia cu densii si in primavér'a anului 1837 cu D. protopopu, acuma episcopu Popasu. — In armonios'a amicitia cu densulu si cu D. Baritiu, care se asiediaze la Brasiovu de o parte, si in legatura cu DD. profesori si barbati distinsi, cari treceau din Romani'a incóce — a căruru cunoscintia mi-erá scumpa — de alta parte, poteam stá eu cu manele in sinu si cu tóta delicat'a positiune, ce aveamu se pazescu facia de oficiulu meu, a nu luá parte la tóte ce atingeau cultur'a nationala preste totu si in specia a Brasioveniloru. D. Episcopu Popasu si D. Baritiu sunt vii, vor spune daca vorbescu adevverulu. — Nu ne consultámu noi cum se incepemu „Gazet'a“? nu luámu eu parte la esamenile scóleloru nóstre din Brasiovu? si cum asi fi pututu stá acuma cu manile in sinu si indiferentu la pertractarea pentru infiintiarea gimnasiului, la ceea ce erá se fia si este fal'a romaniloru, cand eramu obligatu se lucru cá referinte scolasticu si consiliariu de scóle c. r. pe langa gubernulu tierii?

Nu e dara vre-o ambiitiune vana, care m'ar fi necajitu, cá nu mi-vediu si numele meu insiratu in „ochire chronologica“, sum betranu, nu am tienutu nici cand la lucruri vane; ci e adevverulu, adevverulu curatu in o cauza atât de momentósa, care, precum dice D. auctoru are se servésca posteritátii de basa si indrep-tariu la compunerea istoriei critico-pregmatice a acestoru scóle. Si daca D. auctoru nu a sciutu, apoi scie lumea, cá eu am fost atunci parte referentu ala scóleloru nóstre preste totu, parte c. r. consiliariu de scóle incredintiatu cu inspectiunea si referad'a tuturor scóleloru gr.-or. din Transilvani'a si neaparendu numele meu in „ochire chronologica“ posteritatea la compunerea istoriei critico-pragmatice a acestor scóle póte

cugetă, că eu nu am facutu nimicu pentru ele, că eu nu mi-am implinitu detorința că referentu si consiliariu da scôle! ce nu e dreptu nici cuviintiosu, căci „Ehre dem Ehre gebührt.“ Eu cutezu a afirmă si la casu de lipsa cu actele in mana a dovedi, că totu ce s'a facutu pentru acelu gimnasiu la gubernu si ministeriu, s'a facutu prin mine si prin activitatea mea.

Nu e indoiéla, că dupa consultările ce le aveam cu D. protopopu de atunci Popasu, lui se cuvine recunoscinti'a si meritulu celu mai mare in afacerea acést'a: elu a indemnatu pe bravii si zelosii Brasioveni la mari sacrificii pentru ridicarea acestoru scôle, si astfelu si pentru cultur'a nationala, elu a fost sufletulu neobositu, pururea energicu si vivificatoriu alu acesteï maretie opere. Elu nu a desperatu nici cand s'a denegatu in Sibiiu ajutoriulu ce lu-caută o deputatiune din Brasiovu, nici la nejust'a denunciatune, ce i-se facu din o parte, de care elu nu ar fi cugetatu nici odata; elu si-a deschisu braciule si a imbaraciosiatu pe DD. profesori indemnandu-i a concuira cu puteri unite la inviarea si prosperitatea opereï incepute. Numai cei, ce au traitu atunci cu densulu, si au observatu ingrigirea si zelulu acelu barbatu in afacerile scolare, potu se-i dá testimoniulu meriteloru castigat pe acestu terenu.

Se dice in „ochire chronologica“, că la anulu 185^{3/4} ministrulu de instructiune publica din Vien'a incuviintieza deschiderea formală a gimnasiulu romanu gr.-or. Dar se intrebămu, cum vine ministrulu se dea acést'a concesione? Si daca D. auctoru nu a sciutu se mi-concedă a-i spune:

Nu vréu se amintescu unele episoade neplacute, ce au avutu locu in decursulu aniloru dela 1850—185^{3/4}, destulu că in anulu 1853 am facutu Bericht catra In. ministeriu de cultu si instructiune publica cerendu in numele gubernulu recunoscerea acestui gimnasiu. Berichtulu merse la revisiune si dupa vre-o câteva dile fui citatu la revisorulu omnipotentu de atunci, comisariulu Bogdany, care me primi infuriatu si restitu cu armatoriile cavinte: Was wollt ihr mit eurem Gymnasium? Ist es nicht in Kronstadt ein katholisches und ein evangelisches Gymnasium, was braucht Ihr noch eines? Eu trasarindu la astfelu de primire inca me infocai si i-respunsei: Eben deshalb, weil die Katholiken und die Evangelischen haben Gymnasien, die sie ihre nennen, wollen auch wir eines haben, das wir unser nennen können, und wir werden unsere Rechte bis zu Sr. Majestät suchen. Acestu limbagiu lu-mai domoli, si dupa ce i-esplicai mai aprópe intentiunea Brasioveniloru si sacrificiele, ce le au facutu cu cladirea edificiulu, si au se le faca cu sustinerea gimnasiulu se móie omulu cu totulu, si nu numai că parafira Berichtulu catra ministeriu, ci inca mai adause vre-o câteva frase magulitorie pentru noi. †

Se dice mai departe, că gubernulu s'a informatu prin comisari esmisi despre starea invetiamentulu si intre acestia la anulu 1855 a fost Carolu Schuller consiliariu c. r. de scôle si că pe bas'a raporturilor obtinute si cu intrepunerea episcopulu Andreiu Baronu de Siaguna, ministrulu de culte si instructiune publica din Vien'a a acordatu tinerulu gimnasiu dreptulu de publicitate prin decretulu din 28 ianuariu 1856 Nr. 832.

Daca acestu pasagiu ar fi basata pe acte, apoi eu asi trebui se apară că una apendice la gubernu nebagatu in sēma. Lacrulu stă inse cu totulu astfelu. Nici unu comisariu mai multu, decât numai Schuller. — Acest'a precum va fi inca la multi cunoscutu a

fost romanofagu. Venindu eu in mai aprópe atingere cu densulu si informandu-lu despre mai multe de ale nostre, a mai lasatu din cele mai de demultu si a inceputu a scrie mai bine despre romani, mai vertos căci i-placeau poesiele D. Alesandri, pe cari se silea a le traduce germanesce cu padirea ritmului. Informandu-lu eu si despre starea gimnasiulu nou infiintiatu din Brasiovu si despre zelulu profesoriloru, a cautatu ocaziune a se informă si personalminte despre aceste. Si fiindu că tocmai avé se escura la Brasiovu, daca nu me insielu, la adunarea generala a Vereinulu loru, se rugă de gubernu a-i concede de a se informă despre starea gimnasiulu nostru oficialminte. Concesiunea i-se dede si elu visită gimnasiulu nu cá consiliariu de scôle c. r. precum se dice eronee ci ca secretariu gubernialu, căci consiliulu scolasticu inca nu era infiintiatu pana in 26 decembre 1855, cand Majestatea Sa m'a denumitu pe mine si pe densulu de consiliariu scolastici. Conving enduse dara Schuller despre cele ce au auditu dela mine, a facutu gubernulu relatiune buna, dar nici nu potea alt'a face.

Daca dara sub 28 ianuariu 1856 Nr. 832 a urmatu din partea ministeriulu de culte si instructiune publica dreptulu de publicitate pentru gimnasiulu din Brasiovu, nu a urmatu pe bas'a raporturilor obtinute dela comisari, precum se dice destulu de eronee in schiti'a, de care vorbimu, ci in urm'a relatiunei mele si numai dupa ce am fost dejă denumita de consiliariu de scôle c. r. Se nu esclamu dara si eu cu Ovidu:

Hos ego versiculos feci, tulit alter honores!

E dreptu că brasiovenii, nefiindu informati, s'au miratu, audindu, că la cererea loru pentru unu ajutoriu de statu de 10,000 fl. la fondulu edificiulu si plata pentru 5 profesori, am datu opiniunea, că la fondulu de edificatu se nu se dea nimica, era la fondulu profesoralu numai 4 mii floreni, dar dupa ce s'au informatu, că eu am facutu acést'a din cea mai ingrigita precautiune, si anume la fondulu edificiulu pentru aceea nimica, că nu bagandu erariulu 10,000 fl. in edificiu, mane poimane se faca pretensiuni la densulu, era pentru fondulu sustinerii din aceea cauza numai 4000 fl. că se nu intre cu diumetate din spelese de sustinere, de era ce dupa § 15 alu „Entwurf der Organisation der Gymnasien und Realschulen in Oesterreich,“ daca ar intrece séu ar ecvipera fondulu de sustinere alu statulu cu alu intreprinditoriloru, atunci statulu are dreptu a consideră acelu gimnasiu de gimnasia de statu si a pretinde dreptulu de a denumi profesorii, au fost multiemiti, si ministeriulu laudatu a aplaciatu in adeveru numai 4000 fl. pentru sustinerea gimnasiulu, era pentru fondulu edificiulu nimica.

D. auctoru vorbesce si despre intetirea, la care venisera intreprinditorii gimnasiulu din neajunsulu speselor, dar nu amintesce nimicu despre deputatiunea, care venise la Sibiiu se cēra ajutoriu si despre intristarea ei promitendu-i-se ajutoriulu numai sub grele conditiuni, pe cari nu le primi. D. Ienache G. Ioanu e inca viu, va sei spune ceva despre episod'a acést'a. Si aci in adeveru érași fu Popasu, care mangaiandu deputatiunea o indemná la o activitate mai energica, ce si succese.

La anulu 1856 am visitatu gimnasiulu din Brasiovu oficialminte că consiliariu de scôle c. r. si dorindu a intră in Brasiovu dupa unu restimpu de 6 ani fara nici unu sgomotu, nu am avisatu pe nime, si am luat drumulu prin Zernesci, unde am visitatu scól'a

de acolo. Audindu inse D. protopopu Popasu despre venirea mea, in zelulu seu celu mare pentru prosperitatea scóleloru esi inaintea mea cu mai multe trasure, mi-oferi ospitalulu seu cortelu, unde me asteptara DD. profesori cu o cordiala salutare, ce mi-umplu inim'a cu atât mai multu, cu cât ei toti erau cunoscutii, amicii mei. Am ospitatul la tóte prelegerile, am tîenutu prescri'sa conferinta cu corpulu profesoralu, am visitatu scólele poporali din Brasiovu si Sacele, apoi m'am intorsu acasa si am facutu relatiunea prescisa, catra ministeriu de culte si instructiunea publica, in care am descriu in detaiu edificiuu gimnasialu si starea gimnasiului interna si externa. La acést'a relatiune a respunsu ministeriuu cu urmatori'a initiativa: Aus dem vorgelegten Bericht des Schulrathes Dr. Vaszits hat man mit Befriedigung ersehen, dass Schulrath Dr. Vaszits seine Aufgabe erfasst und es aufzuführen im Stande ist etc.. — Óre nici despre acést'a visitatiune a gimnasiului din Brasiovu se nu fia nici unu semnu, nici o urma in arhivulu lui? — Visitarea lui Schuller cá streinu face epoca, éra visitarea mea, ca barbatu alu natiunei, amicu alu brasioveniloru si alu profesoriloru nu e nici bagata in séma in „ochire chronologica.“ Óre nu sémana acést'a a omorí adevéru, ori cu icón'a unei ingratiitudine, ce nu credu, cá ar fi incuviintiata nici cei repausati, nici cei vii brasioveni! Nu sciu cine e auctorulu acestei „ochire chronologica“ dara din testu s'ar vedé, cá e D. Directoru Stefanu Iosifu, si daca e elu, apoi cu atât'a mai multu trebuie se me miru despre acésta portare a lui, cu cât si-va aduce aminte in ce clema cadu-se óre cand, si cum cerú eficacele meu ajutoriu! De aci nainte am asistatu la examine etc. in toti anii fara ca sé-se amintésca ceva despre tóte aceste in multu amintit'a schitia. —

La anulu 1861 cand adunarea generala a asociatiunei Transilvaniei pentru literatur'a si cultur'a poporului se tîenú in Brasiovu si fú legata cu o espositiune industriala nationala, fiindu eu redactoru interimalu alu „Telegrafulu romanu“ am scrisu despre articulu ce ar fi de espusu din partea poporului nostru si am indemnatu la lucru. La indemnulu meu Domnisiór'a Susan'a Molnaru, acuma D. capitanés'a Brun, a cosutu portretulu lui Mihaiu eroulu mai in marimea naturala, l'a pusu in rama pompósa si l'a tramisu la espositiune, si éra si la indemnulu meu D. Molnaru l'a donatu gimnasiului si impodobesce si astadi sal'a cea marétia a gimnasiului. N'a meritatu óre nici acésta, fapta, vre-o amintire?

Nime nu mi-va poté denegá, cáci actele vorbescu, cum cá si la anulu 1866 am lucratu pentru cascigarea dreptului de publicitate si pentru clasele superioare, dar nu am fostu ferice a asistá la primul examenu de maturitate din caus'a ce trebuie se-o retacu pentru cá ar fi: „infandum renovare dolorem“, si poté cá atunci ar aparé multe cu totulu altfelu si unele s'ar si eelipsá, inse „manet mente repositum“.

Mai am se amintescu si despre báile de aburu de langa gimnasiu, cá sé-se convinga D. auctorulu alu „ochirei chronologica“ cá si-ai am conclucratu primindu eu cu bucuria ideia D. protopopu acuma episcópu Popasu, si cascigandu pe D. ingineru Carol Gärtner, care totu de un'a in afacerile sale ne a fost mana de ajutoriu, de a ne face planulu si indemnandu pe actionari la unu stabilimentu seculariu, care celoru ce lu-voru intrebuintá bine, si lu-voru puté întrebuincúta, este unu isvoru profilacticu pentru sustinerea sanatátii si recascigatoriu de sanatate si éra si intieleptiunei si tac-

tului bunu alu desu amintitului D. protopopu acuma episcópu Popasu are de a multiam gimnasiulu, cá acestu stabilimentu salutaru a trecut in proprietatea sa.

In fine am se observezu, cá daca D. auctorulu alu „ochirei chronologica“, vré se fia dreptu si impartialu si se dé pentru compunerea unei istorii critico-pragmetice despre acestu gimnasiu date factice, adevérate, basate pe acte, apoi speru cá va suplini aceste lacune, ca se nu dea ansa la drepte reclamari in o cauza atât de momentósa, care cá persóna oficiala, ce eram obligata a lucrá in resortulu meu, sum.silitu a le face, cá se nu mi se impute vre-o negligintia bá poté si indolentia.

Dr. Vasiciu

c. r. cans. de scóle in pensiune.

In cestiunea Fonduriloru Comune.

Trist'a inima, cá Fondurile comune capatate din „Fundus comunis inalienabilis nationis Illyricae“ au sé-se imparta intre 2 diecese Aradu si Caransebesiu, me face a dubitá, cá favoritorii impartirii ar cunósee giurstárele fondului, séu altcum cu impartirea tientescu la ceva specula pe cont'a natiunei. Deci mi-tienú de detorintia a dechiará opiniune contraria negativa, prin giurstárele urmatoré motivata:

Barem o parte a intielegintiei din Istoria va scí, cá din dieces'a Bihorului, o parte unindu-se cu biseric'a Apuséna, partea remasa in credint'a pristina s'a anecsatu diecesei Aradului, si asia Romanimea ort. din Ungaria si Banatu s'au subordinatu Metropoliei Serbesci din Carlovetiu.

Bucuri'a Metropolitulu nu a fost pentru cascigarea bisericiloru, cât au fost pentru sperantia cu timpulu a unificá unu poporu numerosu cu natiunea serbesca, numai midilócele i-lipseau, cu care se cascige simpatia poporului. Pe o cale bine combinata purcediendu, cu ajutoriulu barbatiloru dela cancelaria R. Illyrica A. au fost usioru a midiloci prin Decretu r. a i-se concede, cá prin oferte benevole, tasuri, s. a. din tóta provinci'a Metropolitanana se adune unu fondu comunu inalienaveru pentru ajutorarea bisericiloru si scóleloru mai scapatate. (Gazeta. T. nrulu 15 1875.)

Din numirea fondului asia se vede, cá Metropolitulu avendu aminte dicall'a vechia „Multa fuit, fueruntque, fient, fieri quod posse negabam“ socót'a si-a estinsu la eventualitati neprevédute, dara totusi calculate; cum ar fi de esemplu, cand subordinatiunea Romaniloru va fi judecata contraria dreptulu naturalu, si se poté éra alterá; altcum pentru desemnarea proprietatii nu sciu pentru, ce se dice „Nationis Illyricae“ in loculu natiuniloru: „Romane si Illyrice“ dela care fondulu s'au adunatu.

Adunandu-se repede unu capitalu insemnatu, nu au nisuitu dupa mosii, ci scopulu seu conform se impartia pe camata legala; daca camata mai lungu tîmpu nu se depurá, cu crutiarea stárei matériale a debitorului, se scotea in modru crutiatoriu: arenda, sevestru. In Neoplant'a s'au deschisu Gimnasiu, in Carlovetiu Alumneu. Cu ast'a modalitate natiunea serbesca matérialu si spiritualminte au devenitu la putere: au cascigatu barbati amici natiunei; privati cu ajutoriulu fondului s'au facutu proprietari mari si mici de pamentu, si mosii.

S'au ajutat din fondu si Romanii, dara mai cu séma bisericile si scólele, si fara procentu, cáci dela Romani pan'aci, éra de ajunsu cameta simpatia, dupa care avea se urmeze unificarea nationala.

Mi se va imputá pôte ca cu cele neatingátorie de impartirea fondurilor, ingreunu citirea. Vom vedé.

Cand de oparte Serbiei erau in posesiunea fondului comunu intregu si a documenteloru atingátorie de elu, aveau barbati amici natiunei sale si patriei, Naltulu Decretu ni restaurá Metropoli'a propria, scotiendu-ne de sub ierarchi'a serbésca, dara celelalte le lasá singuri se le cascigámu; noi avému numai Metropolitu desceptu, cu sufletu romanu, care fara amanare pe calea pazei cerú partea nóstra din fondulu comunu, ce, precum suna literele de estradare, o primirámu sub propri'a administratiune, dar in privinti'a proprietáti, si a altui dreptu incepuceatu cu proprietatea, nu s'au facutu, nu s'au decisu nimica, bá inca noi singuri ne grabirámu a schimosí originalitatea, primirámu o particica neinsemnata, si acelei'a i-dadurámu nume multoralu: fonduri comune.

Judecandu giurstárele fondului, motivele impartirei, se nu perdemu din vedere, cá e cu potintia, ce acuma dóra unii nu credu, dintr'o parte au alt'a se fimu atacati, si atunci, de essemplu fia disu, daca scopulu slavismului ar mirosí favoru, cu ce vomu aperiá proprietatea in fondulu nostru, dupa forma au vorbe schimositu?

Din parte-mi, marturisescu, cá in asia grava materia, si fara voia se pôte víri cevá, ce apare vatomatoriu, dara „viniám petimusque damusque vicissim.“

Acuma se essaminámu motivele despartirei:

Despartirea intre 2 diecese, singura de sine depinde dela neinvingivere dificultáti; cáci am mai cerutu 2, mai tardiu pôte si mai multe, dreptulu acestor'a nu lu-potemu ignorá cu atát'a mai vertos cá faci'a celoru essistenti inca se pôte stramutá: apoi diecesele infiintiande la despartire prin cine, cum voru fi reprezentate? partea acestor'a prin cine va fi asecurata realu? in timpulu interimului cine o va administrá? cand s'ar nasce defectu, essemplu in Asociatiunea L. R. A: de unde se va indemnisa? — Eu credu, cá intrebarea e nationala, universalá, taia in proprietatea clerului si poporului, in adeveru a bisericeloru si scóleloru, care nu se pôte deslegá prin cátiva reprezentanti, nici cand ar fi dea dreptulu ad hoc alesi; doue diecese actuale nu au dreptu a impededá infiintiarea altor'a, nici a preveni opiniunea acelor'a; daca aceste la timpulu seu voru reclamá starea pristina a fondului, nu pôte produce desbinare intre noi insine? Eu credu, cá intrebarea acést'a e singura de ajunsu motivu pentru negativ'a deslegare.

Pôte cá voru fi multi, cari pe nrulu mai mare a voturilor ponendu mai mare pondu impartirea se triumfe si aci credu mai mare lunecusiu pentru scrietoriu, daru interesulu comunu a natiunei, zelulu curatu va fi apretiuitu de amicii natiunei, se ni cunóscemu dara si in calea acést'a.

(Va urmá.)

PROTOCOLU

din anulul 1860 in caus'a ortografiei romane.

Siedinti'a V. din 6 octomvre 1860.

Inceputulu la 9 $\frac{1}{2}$ óre diminiéti'a.

De facia au fost: D. Domni: Timoteu Cipariu, I. Popasu, G. Baritiu, A. Muresianu, I. Negrutiú, A. Vestemianu, I. Puscariu G. Codru.

Cetindu-se mai antaiu protocolulu siedintiei precedinte partea lui stensu filologica s'a aprobatu intru totu cuprinsulu lui.

La ordinea dilei a fost:

D. Dr. Pavelu Vasiciu c. r. consiliariu de instr. publica binevoí a comunicá comisiunei urmatórele adrese privitóre la regularea ortografiei cu litere latine, si anume:

Dela ordinariatulu gr.-c. din Sibiu cu datu 26 septemvre a. c. Nr. 809.

Dela alu Blasiului 28 septemvre Nr. 799.

Dela alu Gherlei 2 octomvre Nr. 1574.

Apoi provóca pre comisiunea cá in legaminte cu celelalte ale sale desbateri filologice, care au precursu se iea opiniunile respectiveloru ordinariate in cea mai de aprópe considerare.

Comisiunea luandu acele adrese dupa ordinea dateloru loru la o mai de aprópe consideratiune, imbinandu cu acestea si provocarea particulara a Esscelentiei Sale Dlni Episcopu gr.-or. Andreiu Baronu de Siaguna, din 23/11 septemvre a. c. alaturandu totu cuprinsulu loru la resultatulu de pan'acum a discusiuniloru sale, afla cu un'a via placere cumca opiniunile manifestate in sus atinsele adrese in partea loru cea mai mare sunt de acordu cu opiniunile comisiunei filologice; éra in cât aceleasi ar cuprinde si óresi cari opiniuni diferitóre de a le comisiunei, acést'a se simte constrinsa a dechiará preste totu, cumca in cât acelea nu s'aru puté combiná cu principiile adoptate de comisiune, nu se pôte intru nimica abate dela decisiunile sale respicate in cele 5 siedintie cuprinse in acestu protocolu. Tocmai pentru acést'a inse si pentru cá de acum inainte diversitatea opiniuniloru privitóre la unu regulatu desvoltamentu la cultur'a si inaintarea limbei romane, se-se póta séu impacá séu delaturá prin óresi care autoritate recunoscuta, comisiunea se folosese de ocaziune spre a rugá pre In. gubernu alu Majestatei Sale c. r. apostolice, cá In. acelasi se binevoiesca a concede romaniloru formarea unei societáti literarie, a cárei chiamare se fia nu numai cultur'a preste totu a limbei romane, ci si specialminte elaborarea unui dictionariu etimologicu cât se pôte mai completu, cum si a mai multoru cárti scolastice, séu si supunerea celoru compuse pan' acum si a celoru cáte se voru compune de catra altii in viitoriu la recensiuene sciintifica, se fia adeca In. c. r. gubernu incredintiatu, cumca un'a asemenea generósa invointia din partea sa, va fi in stare de a dá unu nou nrtrementu la acea lealitate si la acelu devotamentu catra Pré In. Casa domnitória Austriaca, de care si de altu mintrea a fost romanulu pururea insufletitu.

Cu aceste siedinti'a s'a incheiatu la 2 óre dupa amédi.

Siedinti'a a VI din 7 octomvre 1860.

Inceputulu la 11 óre diminiéti'a.

De facia au fost:

D. Domni: Timoteu Cipariu cá presiedinte, Ioan Popasu, Georgie Baritiu Ioan Negrutiú, Andreiu Muresianu, Ioan Puscariu Antonie Vestemianu, Germanu Codru.

Cetindu-se protocolulu siedintiei trecute s'a aprobatu intru totu cuprinsulu seu.

La ordinea dilei a fost:

Proiectulu comitivei ce este a se subscrie de catra comisiune pre langa substernerea protocolulu siedintiei.

Proiectulu compusu de catra unulu din secretari se cetesce, se aproba si se da spre purisare. Cu aceste

protocolulu s'a incheiatu si s'a scrisu, éra siedintele s'au terminatu.

Sibiin in 7 octomvre 1870.

Comissiunea filologica romana Timoteu Cipariu m. p. presiedinte, Ioan Popasu m. p., Ioane Fekete a Negrutianu m. p., Antonie Vestemianu m. p., Georgie Baritiu secretariu, Ioan din Codru m. p., Andreiu Murasiannu m. p., Ioane Puscariu m. p. cá secretariu.

Nr. 142. Presidiulu Reuniunei invetiatoriloru rom. ex. 1879. gr. or. din dieces'a Caransebesiului.

Convocare.

In intielesulu dispositiunei §-lui 17. din statutele reuniunei invetiatoriloru rom. gr. or. din dieces'a Caransebesiului si conform decisiunei adunarii generale de sub Nr. prot. 57 din anulu trecutulu 1878. comitetulu acestei Reuniuni, in siedinti'a sa ordinara ddto. 21. 22. martie (23. aprile) Nr. 25. prot. a decisu tienerea adunarii generale din anulu curinte pe dilele 29 si 30 iuliu (10 si 11 augustu).

De órece inse in urmarea ordinatiunei venerabilulu nostru consistoriu din 25. maiu a. c. Nr. 227. partea cea mai mare dintre invetiatorii nostri — membrii ai Reuniunei — participa la cursulu supletoru din Arad pentru invetiarea limbei magiare sub tóta durat'a feriiloru de estimpu, pe cand avé se se tienea si adunarea generala, subsemnatulu presidiu s'a vedutu necessitatu prin dispositiunea sa de dat. 1/13. iuliu a. c. nr. 103. a sistá tienerea adunarii generale din acestu anu la terminulu determinatu de comitetu, si a dispune ca acest'a se determineze altu terminu acomodatu.

Deci dara subsemnatulu presidiu pre bas'a scriitoriloru incurse de la membrii de comitetu — la convocarea indreptata catra acesti'a cu datulu 5/17 iuliu a. c. nr. 124. — prin acést'a convóca adunarea generala din anulu curinte pre 26 si 27 augustu (7 si 8 septembrie) la Fagetu, la care adunare se invita cu tóta onóra toti membrii Reuniunei ordinari, fundatori, ajutatori si onorari, precum si toti iubitorii de inaintarea scóleloru a invetiamentulu si a culturai poporulu nostru romanu, observandu, cá pentru membrii Reuniunei, precum si pentru celelalte onorabile persóne, cari voescu a participá la amintit'a adunare generala, s'a esoperatu de la directiunea generala a Societatií calei ferate austriace din Viena cunoscutulu favoru de calatoria pe liniile Orsiova, Bazias, Oravitia, Temisióra, Bocsia, Vojtek, carele se cuprinde in acea, cá cu unu intregu biletu de clas'a III. se póte calatori pe clas'a II, érá cu jumetate de biletu clas'a II se póte calatori pe clas'a III tour si retour.

De favorulu acest'a se potu folosi toti participantii, cari se vor presentá la statiunile respektive cu cart'a de legitimare pentru calatorie pe calea ferata, care pentru membrii ordinari, fundatori si ajutatori se tramite la dispositiunea presiedintiloru respectiveloru despartieminte ale Reuniunei. Tóte celelalte onorabile persóne, cari voescu a participá la amintit'a adunare, se binevoésca a se insinua la subsemnatulu presidiu celu multu pana in 18/30 augustu a. c. pentru de a-li se poté tramite carta de legitimare pentru calatorie. La acestu locu se obsérva, cumca pentru toti participantii cari vor calatori pe liniile mai sus amintite, si adeva preste Lugosiu, la gar'a din Lugosiu vor fi preparate trasurile de lipsa, cu cari se va continua calatori'a pana la Fagetu tour si

retour, ér pentru acei'a, cari voru calatori pe lini'a Soborsin, de asemanea vor fi preparate trasurile de lipsa la gar'a de acolo.

Program'a acestei adunári e urmatori'a:

Program'a

adunarii generale a IX. a Reuniunei invetiatoriloru rom. gr. or. din dieces'a Caransebesiului, care se va tiené in Fagetu in 26 si 27 augustu (7 si 8 sept). 1879.

1. In 25 augustu (6 septembrie) la 9 óre dimineti'a toti participantii, cari voru calatori pe calea ferata preste Lugosiu, se intrunescu la gar'a din Lugosiu, de unde cu trasurile preparate se va continua calatori'a pana la Fagetu, unde voru fi intempinati de catra comitetulu localu de acolo, si voru fi condusi in cortelele destinate.

2. In acésta di la 4 óre dupa amédi toti participantii se intrunescu in o adunare plenara premergátore tienenda in localitatea destinata.

3. In 26 augustu (7 septembrie) nainte de amédi toti participantii se intrunescu in biseric'a rom. gr. or. din Fagetu, si iau parte la celebrarea santei liturghii si a chiamárii duhului santu.

4. La 11 óre se va deschide si tiené adunarea generala in localitatea destinata dupa urmatórea ordine a obiectelor de pertractare, si adeva:

a) Deschiderea adunárii generale.

b) Alegerea unui notaru pe langa cei doi notari ordinari.

c) Salutatiunile.

d) Eventuala publicare a statuteloru intarite.

e) Raportulu presidiulu si a comitetulu.

f) Raportulu casarulu.

g) Raportulu bibliotecarulu.

5. Alegerea comisiunelor

a) pentru esaminarea raportulu comitetulu si propunerei,

b) pentru esaminarea raportulu casarulu si compunerea bugetulu pre anulu viitoriu 1879/80,

c) pentru esaminarea raportulu bibliotecarulu si inscrierea membriloru,

d) pentru esaminarea acteloru relegate adunárii generale.

6. La 4 óre dupa amédi continuarea adunárii generale cu tienerea disetatiuniloru

7. La 6 óre intrunirea in conferintia pentru pertractarea proiectulu de norme pentru ajutorarea din fondulu Reuniunei.

8. In 27 Augustu (: 8 Septembrie :) nainte de amédi la 8 óre pertractarea proiectulu de norme.

9. Rapórtel comisiunelor

10. Continuarea disertatiunelor.

11. Eventual'a organisare definitiva a biroului si-a comitetulu Reuniunei.

La 3 óre dupa amédi continuarea adunárii.

12. Alegerea a doi delegati pentru sinodulu eparchialu.

13. Defigerea locului pentru adunarea generala viitóre.

14. Diverse propuneri din partea membriloru.

15. Alegerea unei comisiuni pentru autenticarea protocolulu.

16. Inchiderea adunárii la 4 $\frac{1}{2}$ óre.

17. Pregatire de caletoria.

Bocsi'a-montana in 24 iuliu (5 augustu) 1879.

Stefanu Antonescu
presiedinte.

Ioane Marcu
notariu.

Diverse.

* **Majestatea S'a, Imperatul si Regele Francisc Iosif** a avutu la 9 augustu c. n. o intrevedere la Ischl cu imperatul Germaniei Vilhelm.

* **Archiducele Albrecht** calatorindu la Brasiovu pentru a asisti la manevrele militari visita pe Alteti'a Sa Regala, principele Carolu I in castelulu dela Sinai'a.

* **Pré Santi'a S'a**, parintele episcopu diecesanu Ioan Metianu a calatoritu Mercuri'a trecuta cu trenulu de séra, insocitu de dlu consiliariu aulicu in pensiune Iacobu Bologna, la Budapest'a spre a lua parte la siedintiele reprezentatiei fundatiunei lui Gojdu.

* **Tiarulu rusescu** se va intelni inca in decursulu acestei luni la Jungenheim in principatulu Sacsoniei.

* **Esamenele de calificatiune** cu preparandii si teologii absoluti se voru tiené la Consistoriulu eparchialu din Aradu in dilele 3, 4 si 5 septemvre c. v. a. c.

* **Primirile** in institutul pedagogico-teologicu romanu ortodocsu din Aradu se voru tiené la inceputulu anului scol. 1879/80 in urmatórele dile: In 6 si 7 septemvre se voru primi elevii pentru despartimentulu teologicu; ér pentru despartimentulu preparandialu si in alumnulu diecesanu se voru incepe primirile in 10 septemvre, si voru durá pana in 12 sept. a. c. c. v.

* **Ministrulu de esterne** alu Romaniei V. Boerescu calatoresce pe la puterile semnatare ale tratatulu din Berlin, spre a le informá in cestiunea israelita. Diariiele scriu, cá acésta calatoria va avé bune rezultate.

* **Arderea orasiului Serajevo.** In nóptea de 8 spre 9 aug. c. n. a. c. a fost unu focu infricosiatu in capital'a Bosniei. Au arsu ca la o mii de case, biseric'a catolica, multe mosiee, mai multe magazine comerciale si erariale. Cam. 20,000 de ómeni au ramas fara acoperementu.

* **La nrulu presentu** am edatu unu suplementu de o jumetate de cola, in carele am publicatu o circularia a ministrulu de interne alu Romaniei *M. Cogalnicénu*. Principiele desfasurate in acésta circulara merita a fi cunoscute si apreciate de toti. De aceea o recomandam in deosebita atentiune a publiculu nostru.

* **Resbumarea artistului.** Unu negutiatoru din Insbruck a comandatu la unu pictoru portretulu seu. Portretulu a fost fórte bine facutu, dar comandatorulu n'a voitú sè-lu primésca, si a disu cá va plati numai pánza si colorile. Artistulu apelá — la publiculu celu mare. Elu metamorfosá inte portretulu intr'unu omu selvaticu, i zagi pene pe capu si pe umere, si l'a espusu in feréstr'a sa, apoi si-inchise oda'i'a si se duse la preumblare. Peste o óra negutiatoriulu infuriatu erá deja acolo, insotitu de unu mare numeru de publicu ridietoriu, si cu interventiunea politiei departá portretulu. Acuma amendoi au cauza sè faca processu.

„Fam.“

* **Unu respunsu.** In dilele din urma am primitu mai multe corespondentie scrise in modu cu totulu personalu. Spre orientare amintimu dloru, dela cari le primiramú, cá conform programulu, astfeliu de corespondentie nu potém inregistrá in colónele fóiei nóstre.

* **Unu februaru rar.** In anulu viitoriu 1880 lun'a lui februaru va avé cinci dumineci. Acést'a se

intempla intr'o suta de ani numai de trei ori. Casulu se va mai repeti numai in anulu 1924, apoi la 1948 si la 1976. Asia dara februaru 1880 va fi pentru fórte multi ultimulu cu 5 dumineci si se va puté urá la ómeni in versta, cá se traiésca pana va mai veni unu asemenea februaru.

„Gaz. Tr.“

* **Anunciu.** In negutiatori'a dlu **D. Negreanu F.** in **Beiusiu** se primesce unu invetiatiu cu urm. conditiuni: se fia in etate de 14—15 ani, se fi absolvatu 2—3 clase gimnasiale, se servésca cu vestmentele sale 4 ani, si se aiba esterioru placutu. Terminulu de anuciare este prim'a septemvre a. c.

Concursu.

Nepotendu-se indeplini statiunea invetiatióresca a clasei a III dia comun'a **Sieitiuu**, prin alegerea publicata si defipta in fóia „Biserica si Scol'a“ de sub numerii 11, 12 si 13: pe 25 martie (9 aprilie) 1879 din cauza: cá numai unulu au recursu, deci prin acést'a se publica din nou concursu pe 26 augustu a. c. st. v. in care di se va tiené si alegerea. Emolumintele sunt: in bani 100 fl. v. a., pentru 6 orgii de lemne 60 fl., pentru cartiru 40 fl., scripturistica 6 fl., si 15 jugere pamentu estravilanu; pentru incalditulu scólei comun'a separatú se ingigiesce. — Doritorii, cari voescu a fi alesi au a-si trimite recursurile instruite cu documintele prescise in statutulu organicu, se fia deprinsi binisioru in limba magiara, adresate comitetulu parochialu, se le trimita subsemnatulu inspectoriu in Sieitiuu; in diu'a alegerei recursurile nu voru fi primite, in decursulu publicarii in vre-o Dumineca séu serbatóre a se presentá in biseric'a, de a-si aretá praesa in cantari si tipicu.

Sieitiuu, 29. iuliu (10 augustu) 1879.

Comitetulu parochialu.

Cu invoirea mea **Teodoru Popoviciu** insp. scol.

Comitetulu parochialu din comun'a **Mandrucu** pe bas'a hotaririi sale, avute in 29 iuliu 1879 st. n. cu acést'a eserie si publica concursu pentru deplina statiunea invetiatióresca din locu, carea a devenitu vacanta prin mórtea invetiatoriulu Teod. Suciú. Terminulu pentru alegerea invetiatoriulu este hotaritu pe 29 augustu a. c. st. v. adeca: pe diu'a serbatórei taerei capulu S. Ioanu betezatoriulu. Emolumintele impreunate cu acestu postu sunt: 1. Salariu in bani gata 170 fl. v. a. 2. 12 jugere de 1200 stang. patrati pamentu, aratoriu de clas'a prima. 3. 12 orgii de lemne din care se incaldiesce si scóla. 4. Doue curetisce in estensiune de 1 jugeru catastralu. 5. Un'a canepisce in estensiune de 400 patr. stengeni. 6. Un'a fénetia in estensiune de 900 patr. stengeni. 7. Intravilanu la scóla pentru legume in estensiune de 825 patr. stang., conteluliberu cu doue odái, stalau si camara. Doritorii de a ocupá acestu postu au a documentá calificatiunea prescisa in statutulu organicu, si cá au portare morala buna; recoursele lorú astfeliu instruite, adresate catra comitetulu parochialu din Mandrucu sunt a se trimite pana la terminulu alegerei Reverendissimulu Domnu Iosifu Goldisiu, protosincelu si inspectoru tractualu de scóle in Aradu. — Recurentii cari voru documentá in recoursele lorú mai multa calificatiune, séu cá, cá invetiatoriu in functiune deja sunt bine meritati pe terenulu invetiamentulu: deshilinitu voru avé preferintia la alegere; toti acei'a cari recurgu,

nainte de terminulu alegerei au a se presentá odata in biserica din Mandrulocu, pentru a-si areta desteritatea in cantarile bisericesci si tipicu.

Datu din siedinti'a comitetului parochialu tienuta la 29 iuliu a. c. st. v.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine **Iosifu Goldisiu** protosincelu inspectoru de scola.

In anulu trecutulu 1878 simtiendu-se ambii nostri preoti neputintiosi, in contielegere cu sinodulu parochialu au cerutu, si Venerabilulu Consistoriu li-a acordatu unu capelanu, cu aceea: cá dupa devenirea in vacantia a unei din cele doue parochii, capelanulu se devina ca parochu in oficiulu si beneficiulu parochiei veduvite.

In lun'a trecuta incetandu din viétia unulu dintre cei doi parochi de atunci, Terentiu Dimitrescu: pe bas'a celoru de sus, capelanulu aplicatu in anulu trecutulu urméza in parochia lui.

Deórece inse celalaltu parochu Niceforu Atanascovicu aflatoriu in viétia, este atát de betranu si neputintiosu, incát de aprópe doi ani nu póte implini nici o functiune preotiesca; ér fostulu capelanu Stefanu Tamasdanu pre langa tóte silintiele sale, precum insusi dechiara, singuru nu este in stare a implini fara scadere functiunile preotiesci, la o comuna cu aprópe 6000 de suflete, cum este comun'a **Pecica**: pentru cá poporulu se nu suferé scadere in cele sufletesci, subscrisulu comitetu parochialu decretandu indeplinirea capelaniei ce prin inaintarea capelanului Stefanu Tamasdanu devine vacanta, pentru ocuparea ei escrie concursu pana la **26 augustu a. c.** cu emolumintele armatórie:

1. Intregu birulu si stolele dela capelanu ce a fost a capelanului Tamasdanu; preste acést'a avendu si prospectulu de a capeta o sesiune parochiala la ocaziunea segregarii aflatóre in curgere.

2. Un'a a trei'a parte din sesiunea parochului neputintiosu Atanascovicu.

3. Un'a a trei'a parte din birulu si stolele din parochia aceluasi.

Tóte acestea dau uná venitu securu de cela putinu optu sute floreni.

Dela recurinti se cere se fia nascuti romani gr-or. si se poséda calificatiunea prescisa pentru parochiele de frunte, pentru cá devenindu carev'a parochia vacanta, are se urmeze de parochu in aceea. Se mai cere ca recurentii se-se presinte in vre-o Dumineca ori serbatóre la biserica de acolo, pentru a-si areta desteritatea in cantare si cuventare.

Pecica, din siedinti'a comitetului parochialu, tienuta in 15 iuliu 1879.

Teodoru Dragosin
presiedinte.

Stefanu Tamasdanu m. p.
notariu si subscrietoriu de nume.

Cu scirea si invoirea mea **Iosifu Goldisiu** protosincelu adm. protopopescu.

Pentru statiunea invetiatorésca gr.-or. dela scol'a II din comun'a **Siepreusiu**, — inspectoratulu Siepreusiuului, — prin acést'a se escrie concursu cu terminu de alegere pe **19 augustu a. c.**

Emolumintele sunt: 1. In bani gata 340 fl., 2. 16 magie de fenu in natura, 3. 12 stangeni de lemne, din care are se-se incaldiésca si scol'a, 4. requisite de scrisu dupa

recerintie, 5. diurne pentru conferintie si 6. cuartiru si gradina de legumi.

Doritorii de a fi alesi in acést'a statiune, au asi subterne recursurile loru instruite in intielesulu statutuluu organicu la subsemnatulu inspectoru scolaru pana la 15 augustu, in Siepreusiu (Seprös.)

Dela recurentii se mai poftesce celu pucinu doue clase gimnasiale; precum si de a se presentá in vre-o Dumineca séu serbatóre la faci'a locului in sant'a biserica, pentru de a-si areta desteritatea in cantu.

Siepreusiu 29 iuliu 1879.

Mihaiu Sturza
inspectoru scol.

Contielesu cu **Comitetulu parochialu**,

Prin dispusetiunea Venerabilulu Consistoriu diecesanu din Aradu ddo 17/29 maiu a. c. Nrulu 1030. Plen. ordinandu-se deplinirea protopresviteratuluu Araduluu, devenitu vacantu prin mórtéa protopresviteruluu de buna aducere aminte Ioanu Rátu, — se deschide concursu cu terminu pana la **9/21 septemvre 1879.**

Emolumintele impreunate cu acestu postu sunt

1) Din protopresviteratu:

a) dela tóta curuni'a cáte 2 fl.;

b) dela fiacare preotu unu sinicu de gráu.

2) Din parochia Aradulu:

a) sesiune parochiala in natura;

b) birulu preotiescu in bani 300 florini;

c) dotatiune actuala dela orasiulu lib. regescu Aradu 285 florini;

d) dupa functiunile parochiali cuvenitele venite stolari.

Recurentii au se atesteze, cá pe langa sciintiele teologice au terminatu cele juridice ori filosofice, séu barem cá sunt absoluti de gimnasiu.

Se pretinde dela fiacare se arate, cá e binemeritatu prin unu serviciu mai indelungatu pe terenulu bisericescu si scolaru, fia ca protopresviteru, ca parochu ori ca profesoru.

Recursurile prevediute cu documintele necesari si adrese comitetuluu protopresviteralu alu Araduluu, — se-se tramita pana la terminulu de mai sus Comisaruluu Consistorialu, preaonoratuluu Domnu Ioanu Tieranu protopresviteru in Lipova (Lippa).

Datu in Aradu, la 29 iuliu (10 augustu) 1879.

Pentru comitetulu parochialu:

Ioanu Tieranu
comisariu consistorialu.

Ioanu Cióra m. p.
notariulu comitetuluu.

Pe vacant'a statiune invetiatorésca din **Bucovetiu** prevediuta cu emolumintele anual de: 136 fl. 50 cr., 5 fl. pentru scripturistica, 10 fl. pentru conferintie, 5 fl. pentru pomaritu, 3 fl. pentru compunerea socotiloru cultuluu, 30 cr. dela inmormentari, 20 chible de grau, 20 chible de cucuru, 11 $\frac{1}{2}$ orgii de lemne (din care are a-se incaldi si scol'a) séu 69 fl., 7 jugere de pamentu, cortelu liberu cu gradina de legumi, se deschide concursu pana in **19 augustu a. c.**, pana cand recurintii, cari debue se poséda si cunoscenti'a limbei magiare, se aviséza a-se presentá in biserica, in vre-o dumineca séu serbatóre spre documentarea desteritati sale in cantare si tipicu, si a subterne recursurile loru prevediute cu testimoniu preparandialu si de calificatiune inspectoruluu de scóle Meletiu Dregheciu in Timisora.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine **Meletiu Dregheciu**, prot. Timis.

Pentru stațiunea invetiatoréscă din comun'a **Slatin'a** în protopresbiteratul Totvradiei, prin acésta se escrie concursu pana la **17 augustu a. c. st. v.** Emolumintele sunt: 100 fl., 5 cubule grâu și 5 cubule cucuruzu, 2 masuri fasole, 100 portione fenu și 10 orgii lemne din cari se incaldiesce și scól'a, și $\frac{1}{2}$ sessiune de pamentu aratoriu și fenatie. Clas'a III segregatu. — Doritorii de a ocupá acestu postu au a-si adresá recursele sale catra comitetulu parochialu respective tramitendu-le la subscrisulu în Capritia via Berzova.

Slatin'a 16 iuliu 1879.

Pentru comitetulu parochialu
Vasilii Zorlencianu
inspectoru scol. cerc.

Ne potendu-se indeplini stațiunea invetiatoréscă din comun'a **Belotintiu** prin alegerea publicata și defipta în acésta fóie sub Nrră 17, 18 și 19 pe 13 maiu, din caus'a că numai unuculu recurentu s'au infacisiatu, deci prin acésta se publica de nou concursu cu terminu de alegere pe **5 augustu a. c. st. v.** Emolumintele sunt în bani 105 fl., pentru bucate 156 fl., pentru clisa, lumini și sare 40 fl. 85 cr., pentru conferintiele invetiatoresci 6 fl., pentru scripturistica 5 fl., 12 orgii de lemne din care are a se incaldă și scól'a, cortelu și gradina de legumi, $\frac{1}{2}$ jug. tachiu și 3 jugere de pamentu aratoriu. — Doritorii cari voiescu a fi alesi au a-si trimite recursele instruite cu documintele prescrise în statutulu organicu, și adresate comitetulu parochialu la subscrisulu în Lipov'a. Si înainte de alegere au a se presentá în biserica din Belotintiu spre a dovedi cum știu cantá.

Belotintiu, 12 iuliu 1879.

În contielegere cu comitetulu parochialu

Cristoforu Giuchieiu
inspectoru cerc. de scóle.

Conform decisului Venerabilului Consistoriu eparchialu gr. orient. din Aradu dto 17/29 maiu a. c. Nr. 1133 B. se escrie concursu pe parochia a dou'a de nou sistemisata din Ecica-romana împreunata cu urmatórele emoluminte: Stol'a usuata dela jumataea populatiunii romane gr. orient. din comuna, care face anualminte dela 280 case circa 400 fl. v. a. și birulu 60 meti grau. Pe langa aceste 300 fl. v. a. și cortelu liberu dela comuna pentru care alegandulu parochu va avé a functiuná și cá invetiatoriu în scól'a a dou'a.

Asemenea se escrie concursu și pe capelani'a langa persón'a veteranului parochu de acolo Chirilu Magd'a pe langa folosirea de jumetate din intregu beneficiulu parochialu a veteranului parochu, și anume: din sessiunea parochiala, stol'a și birulu dela 280 case.

Doritorii de a ocupá vre un'a din aceste stațiuni sunt avisati a-si substerne petitiunile ajustate cu documintele prescrise în statutulu organicu, Dlu protopresbiteru tractualu Vincentiu Sierbanu în B. Comlosiu (cottulu Torontalu) pana la **2 septemvire a. c.**, în care diua se voru efeptui și alegerile, cerendu-se dela recurinti calificatiunea prescrisa pentru parochie de frunte.

Ecica-romana în 20 iulie 1879.

Comitetulu parochialu.

În contielegere cu protopresbiterulu tractualu.

Pentru stațiunea invetiatoréscă de I classa la scól'a confessională din comun'a **Ticvanulu micu**, protopresbiteratul Oravitiei, cottulu Carasiului, se escrie a 2 óra concursu pana în **17 augustu a. c. st. v.** Emolumintele sunt: salariulu 300 fl., pentru conferintie și scripturistica 10 fl., pentru lemne, din care are și scól'a a se incaldă 30 fl., gradina de legume $\frac{1}{4}$ jug., gradina afara de comuna $\frac{1}{4}$ jug., pre langa aceea 1 jug. de pamentu aratoriu de clas'a prima, cuartiru liberu. — Doritorii de a ocupá acestu postu, au a-si adresá recursele instruite conform statutulu organicu cu atestatele necesarie comitetulu parochialu și ale trimite dlui protopresbiteru Iacobi Popovicu în Oravit'a pana la terminulu presiptu.

Ticvanulu micu în 4 iuliu 1879.

Comitetulu parochialu.

În contielegere cu dlu protopresbiteru tractualu.

În întielesulu ordinatiunii Venerabilului Consistoriu din 24 maiu Nr. 482 se deschide concursu: I. Pentru stațiunea invetiatoréscă din comun'a **Chiscou** cu filialele Magura și Valé-négra super. protopopiatulu Meziadului cu terminu pe **12 augustu a. c. st. v.** acárei emolumente sunt: 100 fl. bani gata, 10 cubule bucate: grâu și cucuruzu, 10 orgii de lemne, din care are sê-se incaldiesca și scól'a, și dela 200 numere de case tóta cas'a unu fuioru și o portia de fenu, cuartiru liberu și gradina de legumi.

II. Pentra stațiunea invetiatoréscă **Buduréscă** cu fili'a Carbanariu, protopopiatulu Meziadului cu terminu pe **15 augustu st. v.** Emolumintele sunt: 140 fl., patru orgii lemne, venitul de cantoratu dela biserica și ingropatiuni unde sunt 240 numere, cuartiru liberu și gradina pentru legumi. — Doritorii de a ocupá vre unulu din aceste posturi sunt avisati a-si trimite recursele instruite în întielesulu legiloru la subscrisulu inspectoru și prot. în Rézbánya, pana la terminulu defiptu în care di va fi și alegerea, — întielegandu-se se fia preparandu absolutu. —

Comitetulu scolasticu.

În contielegere cu mine **Petru Sabău** inspect. scol.

Devenindu vacantu postulu de invetiatoriu dela scól'a confessională gr.-or. rom. din **Partosiu**, protopresbiteratul Ciacovei, cottulu Torontalu, se escrie concursu, cu terminu pana la **26 augustu a. c. st. v.** în care di va fi și alegerea. Emolumintele sunt: În bani gata 130 fl., 30 meti grâu, 10 meti cucuruzu, 2 orgii lemne pentru invetiatoriu, 6 orgii de paie pentru scóla, $3\frac{3}{4}$ jugere pamentu aratoriu, 6 fl. scripturistica, 6 fl. conferintiele, 10 fl. familiaru, 20 cr. dela un'a inmormentare, cortelu liberu bunu cu 2 chilii, un'a cuina și camara, în edificiuu nou alu scólei. — Doritorii de a ocupá acestu postu, sunt poftiti a-si trimite recurserile pana la terminulu susu mentionatu, prin D. protopresbiteru subscrisulu comitetu, documentate cu testimoniu despre absolvirea preparandiei, séu teologiei, cu atestatu că au absolvatu 4 clase gimnasiale, cu atestatu de calificatiune și de moralitate, se fie cantoru bunu, aretandu-se în vro Dumineca, séu serbatóre în s. biserica, și se cunósca perfectu limb'a magiara.

Comitetulu parochialu.

În contielegere cu protopopulu tractualu.

Pentru ocuparea unui postu de invetiatorésa la scól'a confessională de fetiție din *Pecica romana*, se escrie concursu pana la **2. septemvre 1879 st. vechiu**, cand va fi si alegerea. Emolumintele sunt: 350 fl. si 32 metrii lemne de focu, din care e a se incaldi si localitatea de invetiamentu. De la recurente se cere calificatiunea prescria pentru invetiatoresc, apoi testimoniu de botezu, despre purtare, si despre desteritatea de a invetia fetițiile si in lucrurile de mana, si in fine se mai cere, ca recurentele se se presinte in persóna in comuna. Recursurile adresatu comitetului parochialu in *Pecica romana*, sè se tramita dnului inspectoru de scóle Iosifu Goldisiu in Aradu. Din siedintia comitetului parochialu din *Pecica romana*, tienuta la 15. iulie 1879.

Teodoru Dragosiu
presiedinte.

Stefan Tamasdann
notariu.

Cu scirea si invoirea mea **Iosifu Goldisiu** inspect. de scóle.

Pe vacant'a statiune invetiatorésca din *Medvesiu* indiestrata cu emolumintele anuali: 118 fl. 70 cr. 20 chible de grân, 20 chible de cucuruza, 8 stangeni de lemne, din care are a se incaldi si scól'a, 12 fl. pentru conferintiele invetiatoresci, 6 fl. pausialu de scriere, 50 cr dela o ingropatiune, 5 jugere paumentu aratoriu, cortelu liberu cu gradina de legumi, se escrie concursu pana in **15 augustu 1879**, pana cand recurentii, cari debue se posiéda si cunoscinti'a limbei magiare, se aviséza a se presentá in vre-o Dumineca séu serbatóre in biserica spre documentarea desteritatii sale in cantari si tipicu, si a substerne recursele loru prevediute cu testimoniu preparandialu si de calificatiune inspectorului de scóle Meletiu Dreghiciu in Timisiór'a.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine **M. Dreghiciu** m. p. prot. Timis.

Pentru ocuparea postului de invetiatoriu la scól'a gr.-or. din *Harmadi'a* in protop. Lugosiului, cottulu Carasiului; se escrie concursu pana in **26 augustu a. c. st. v.**, in care di va fi si alegerea. Emolumintele sunt: 140 fl. v. a. salariu anuala, 25 meti de cucuruza in bóbe, 8 orgii de lemne, din care are a se incaldi si scól'a, cortelu liberu si $\frac{1}{2}$ jugeru gradina. — Recurentii au a adresá recursele loru timbrate si instruate in sensulu stat. org. bis. catra sinodulu parochialu din *Harmadi'a* si a le trimite dlui protopresbiteru Georgiu Pesteanu in Lugosiu.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu dlui prot. districtualu.

Circular'a

dlui *Ministru de interne alu Romaniei* catra prefectii de judetie.

Domnule prefectu!

D. vóstra ati primitu de mai multe dile programulu noului ministeriu: in acestu ministeriu I. S. R. D. a bine voitu a-mi incredintiá portofoliulu ministrului de interne.

Programulu nostru se esplica prin sine insu-si. Nu suntem unu ministeriu de cualitiune, suntem unu mi-

nisteriu de fusiune, formatu din deosebite nuantie ale partitului national-liberal. Barbatii cari lu-compunu, de si prin cai diferite, inca din juneti'a lor, au lucrat la formarea statului romanu, si la inzeistrarea sa cu institutiunile democratice, care astadi ne ocarmuescu, inlocuindu regimulu oligarchicu alu regulamentului organicu.

Se fie dar bine intielesu, cá precum rostescce programulu, noi suntemu unu guvernulu compusu din fortie intrunite, avendu acelasi principiu, acelasi scopu, adeca aplicarea sincera, si desvoltarea liberala a constitutiunei nóstre.

Odata ce v'am spusu ce insemnéza guvernulu nostru din punctulu de privire politicu, vin acumu, dnule prefectu, a ve aretá care este lini'a de urmare, ce, in calitate de ministru de interne, intielegu, impreuna cu d. vóstra a pazi in administrati'a tierei!

Amu intardiatu câte-va dile de a ve impartasi vederile mele intru acést'a; voiamu, mai d'inainte, a'mi da bine séma de starea deosebifeloru servitiuri administrative, atarnate de ministrulu meu, de neajunsurile ce ele presinta, de imbunatatirile ce ele reclama mai imperiosu.

Astadi me socotescu in putintia de a incepe relatiuniile mele cu d. vóstra, si acele relatiuni de acum vor fi neintrerupte.

Mai inainte de tóte ve declaru dnule prefectu, cá in calitate de ministru de interne, nu intielegu a face politica; am a face administratiune. Si cine dice administratiune, dice pazirea si aplicarea legiloru pentru toti si in contra ori-cui, respectarea dreptului fle-caruia, apararea bunului traiu alu tuturoru locuitoriloru tierei, fara osebire de nationalitate, de religione, de opiniune politica, si mai pre sus de tóte, mantienerea ordinei publice, astadi mai neaparatu de cât ori când.

Asia fiindu, si amicii si adversarii politici au acelasi dreptu la ocrotirea administratiunei, la apararea onórei, vietiei si averei lor.

V'am dis mai sus, dnule prefect, cá mantienerea ordinei publice este acum mai neaparata de cât ori când. Me esplicu. Tiér'a nóstra trece prin o mare crisa. Prin unu actu europénu, Romani'a este chiamata de a modificá unulu din articolele cele mai importante ale Constitutiunei sale. Acésta modificare ridica multe si drepte preocupari, caci atinge de aprópe cestiuni nationale, sociale, economice.

Eu sum dar departe de a nu recunósce legitimitatea ingrigirei, pe care o gasim in tóte treptele populatiunei nóstre. Insa acésta ingrigire nu trebuie se degenerateze in acte, care ar puté amenintiá ordinea publica.

Tiér'a are unu Domnu, are unu guvernulu, are o representatiune nationala, care semtu romanescce, care impartasiescu impreuna cu natiunea ingrigirile sale, care prin urmare vor sci ce trebuie se dea spiritului secolului, ideiloru tolerante si liberale ale civilizatiunei moderne, si ce trebuie sa nu dea, spre a nu jicni interesele nóstre nationale, sociale si economice.

Asia dar nimica n'ar justificá turburarea liniscei publice. Din contra sustienu, cá ori-ce desordine s'ar produce in timpulu marei reforme, n'ar face de cât de a compromite insusi caus'a care o aparamu, insusi acele interese, cari ne sunt sacre la toti d'o potriiva.

Ve recomandulu dar o ingrigire neintrerupta, o veghiare de di si de nópte pentru mantienerea ordinei publice in judetiulu d. vóstre.

Chipulu celu mai nemeritu spre a ajunge la acést'a, este ca d. vóstra si subalternii d. vóstre se dati cei d'anteiu esemplulu egalitáti si se evitati ori-ce conficte.

Faceti prin o propaganda intielépta si convingetóre, a disparé banuelile si sioptele reu voitóre. Insufflati incredere in patriotismulu si in luminele acelor'a, ce sunt chiamati de a deslegá marele problemu. Lucrandu astfelu, d. vóstra am ferma convic-tiune, veti puté preveni mesurile violente, acele mesuri estreme, care, când se intrebuintieza, sunt o nenorocire mai mult pentru acei ce sunt nevoiti de a recurge la ele, de cât pentru acei in contra caror'a ele se aplica!

Recomandu dar tuturor autoritatiloru insarcinate cu paz'a liniscei publice, de a intrebuintia cea mai mare prudentia, cea mai larga moderatiune, in indeplinirea missiunei lor. Dar acolo, unde peste tóta asteptarea, consiliile d. vóstre, rostirea legiloru, glasu patriei ar remané neascultate, si unde ordinea publica s'ar turburá, atuncea cu totii trebuie se ne facemu detori'a, indata cu energia, si cu tóte mijlócele ce ne da legea, caci o mai repetu, desordinea ar puté provocá pentru tiér'a nóstra greutati si chiar pericole neprevediate!

Voiu aborda acum, dnule prefectu, o alta cestiune nu mai putin importanta pentru o administratiune luminata si patriotica. Vreau a ve vorbi de igien'a publica, de detori'a ce avem a ne ingriji de sanatatea populatiunelor nóstre.

Cea antaiu datorita a nóstra este de a apará, de a desvoltá, de a protege crescerea si sporirea natiunei romane. Ei bine dnule prefectu, d. vóstra sciti negresitu si cu durere, ca populatiunea nóstra in genere sporesce fórté putinu, si pe alocuri chiar descesce! Acést'a este o stare de lucruri, care trebuie se ne ingrigésca pe toti, si la inlaturarea caror'a noi cei pusi in capulu administratiunei, trebuie mai cu deosebire si cei dantaiu se ne gândim si se lucramu cu tóta energi'a. Causel' acestui reu, care astadi preocupa tóte spiritele serióse in Romania, sunt multiple si felurite. Un'a din aceste si principale este lips'a de asistentia medicala la casu de bóle, lips'a de mesuri igienice menite de a preveni aceste bóle.

Ne apartiene noue, ni se impune noue ca se ne ocupamu seriósu de imbunatatirea igienei publice si mai alesu de igien'a populatiuniloru satesci.

Prin legea rurala tieranii romani au devenitu proprietari liberi si deplini pe pamenturile lor, pe loculu casei lor. Ei dar, astadi nu mai au pentru ce ar cladi locuintie provisorii, adica slabe, intunecóse, unede si astfelu nesananatóse. Ei acum, cladescu pe proprietatea lor, pentru intréga viéti'a lor, pentru urmasii lor. Stimulati dar si direct prin autoritatile comunale de a se construi prin sate cladiri largi, sau macar inalte, luminóse, uscate, de a se tiené grajdurile si perdelile de vite departe de locuintiele omenesci. Indemnati pe locuitori de a nu construi in locuri mlastinóse, de a-si tiené casele si curtile (ogradile) libere de murdarii. O locuintia uscata, luminósa si curata apara de multe bóle. Curatieni'a recomandati-o si pentru pietiele si stradele publice. Autoritatile comunale se fie cu privityhere a se astupá baltacele si mocirlele din launtru si dia imprejmuirea sateloru.

Dar activitatea d. vóstra nu trebuie a se opri aci; caci astfelu ea n'ar impiedica reulu de cât in o mica proportiune.

Tóta energi'a administratiunei trebuie indreptata asupra organisarei. asistentiei medicale in comunele rurale. Toti orasienii si satenii contribueseu la sarcini publice; satenii trebuie dar de o potriua cu orasienii a beneficiá de cheltuelile ce face Statulu, ce face judetulu pentru serviciulu igienicu. Din nenorocire in sa pana acum, acestu serviciu, cu óresi-care esceptiuni, nu esista de cât prin orasie; nimicu sau aprópe de nimicu s'a facutu pana acum pentru sate. Aicea mortalitatea este inspaimantatória; sunt bóle, care minéza viéti'a in insusi sargent'a ei si nu esista nici un ajutoru pentru aceste teribile morburu. Alte bóle nu mai putin ingrigitóre estermine pruncimea. Putine, fórté putine mesuri sau luatú de catra Statu, de catra judetie spre a preveni, spre a opri mortalitatea prin sate, mortalitate care in multe locuri, intrecu nascerile, si dar provóca in populatiune o des-crescere, ce din di in di devine mai simtitória.

Staruiti dar cu tot dinadinsul pe langa consiliile judetiene, ca se stérge alte cheltueli de un ordin mai secundar, spre a creá in fie-care resiedintia de plasi câte un postu de medicu, si câte o farmacie.

In antai'a di a intrarei mele in minister, eu am convocatu consiliulu medicalu superioru, si l'am invitatu a se ocupá imediatu cu organizarea serviciulu medicalu prin comunele rurale. Speru cá in ca in intei'a sesiune legislativa, acestu proiectu va fi prezentatu, si siguru de inim'a si patriotismulu reprezentantiloru natiunei credu cá va fi si votatu. Dara pana cand Puterea Legiuitóre ne va veni in ajutor, noi nu trebuie se stamu cu bratiel' la peptu; trebuie cu totii se lucramu. Ve repetu, staruiti la consiliile judetiene se creeze fonduri pentru asistentia medicala, faceti a se cumperá cantitati insemnate de china si a se imparti prin comune, mai alesu prin acele situate in locuri mlastinóse, unde frigurile bantaie mai multu.

Stimulati chiar intruniri de comune pentru organisarea unui ajutoru medicalu localu. Nu treceti cu vederea si compatimirea si asistenti'a privata. Adresati-ve la marii arendasi, faceti un apelu la filantropi'a lor. Eu credu, cá in cele mai multe dáti acestu apelu nu va remané din parte-le nebagat de sama; si cá ei ti-vor veni in ajutoru, spre a puté pune asistentia medicala in apropiere de bóle si de suferintie! Indatorati pe mediculu judetiului de a-si face domiciliulu obicinuitu in satu, éra nu in orasiu, unde esista indestui medici privati. Priveghiati ca vaccinatorii se-si indeplinésca rigorosu functiunea; indatorati prin autoritatile comunale, pe parintii de familia de asi aduce copii la vaccinatori, indata ce se presinta si cereti acestor'a a ve da liste anume de pruncii vaccinati, facendu pe primari respundietori pentru aplicarea stricta a legei intru acést'a.

Odata viéti'a populatiuniloru nóstre asigurata, pe cât sta in manel' nóstre, avemu de mare datorita a desvoltá moralicesce acésta viétiá, de a realitiá simtiemintele religióse ale acestoru populatiuni, de a formá inteligenti'a lor, de a face din nóuele generatiuni clase de cetatieni culti si folositori Statului.

Marii agenti ai acestei desvoltari morale si intelectuale sunt: biserica, scól'a si armat'a. Nu apartiene mie a calcá asupra atributiuniloru colegiloru mei; in sa nu uitati, cá d. vóstra nu sunteti numai reprezentantulu guvernului intregu. De aceea aveti dreptulu si datorita a stimulá si de a controlá tóte ramurele autoritatii guvernamentale, tóte serviciile publice, tot ce provine de la Statu, de la judetiu, de

la comuna! Aveti dara detori'a de a ve intielege cu capii deosebitelor culte, pentru a-i face de a desvoltá in senulu tineriloru generatiuni, simtiemintele religioase, cari au tóte dreptu basa moral'a. Indemnatii deosebitele comunitati de a-si dá pastori sufletesci luminati, a caror'a inteia missiune se fie de a potoli urile si pretentiunile, si de a predicá iubirea si infratirea intre fi aceleiasi tieri, de si profesandu deosebite religiuni.

Priveghiati cá edificiele bisericesci se fie pururea tinue intr'o stare buna si demna de numele Aceluia care se adoréza in ele. Ori-ce abatere de la moral'a, de la o demna purtare din partea pastoriloru sufletesci, o veti aduce la cunostinti'a superioriloru loru religiosi.

Scól'a reclama o nu mai mica si mai putinu energica priveghere si chiar iabire din partea d. vóstra.

Scól'a singura póte realtiá si desvoltá gradulu de cultura a populatiuniloru nóstre. Stimulati pretutindene activitate fie colectiva, fie individuala, pentru asiezarea si inmultirea institutiuniloru de instructiune publica, si mai alesu a scóleloru satesci.

Pentru cá sunt profesorii si invetiatorii atarnati de ministrulu instructiunei publice, pentru cá acesti'a nu sunt pusi sub controlulu nemijlocitu alu autoritatiloru superioare scolastice si in deosebi alu revisoriloru, acést'a nu ve descarca catusi de putinu de marea detoria ce aveti de a controlá, de a priveghiá ca toti agentii invetiamentului publicu se-si faca datori'a, adeca ca scól'a semérge bine.

Priveghiati si controlati instructiunea militara prin comune! In fie-care scóla, copii se se deprinde cu timpulu la purtarea armelor; si militiile se-si faca in modulu si in timpulu prevediutu exercitiile ostasiesci. Cu greu se calca drepturile unei natiuni, care scie a si le aperá cu arm'a in mana.

Dupa ce am atrasu tóta atentiunea d. vóstra dnule prefectu, asupra totu ce privesce ocrotirea vietii, imbunetatarea igienica si desvoltarea religioasa si intelectuala a populatiuniloru nóstre, vinu acum a ve intretiené si despre marea, si potu dice, unic'a ocupatiune a populatiuniloru nóstre rurale, adica: plugari'a si pastori'a. Aceste doue importante isvóre ale avutiei nóstre nationale, — trebuie se constatamu cu durere si cu ingrigire — sunt in decadentia. Lucrarea campului, crescerea vitelor si aceste ocupatiuni a marei proprietati sau a micii proprietati, sunt in stare de inapoere si cadere. Trebuie dar cu totii se ne punem pe munca spre a desceptá, spre a desvoltá si imbunatati agricultura si pastori'a. O cultura rationala este neaparata. Trebuie se ne ocupámu de ingrasiarea ogóreloru nóstre, trebuie se alegem semintiele nóstre, trebuie se imbunatátimu soiulu vitelor nóstre. Trebuie se variám ramurile culturiloru nóstre. Numai cu grâulu si porumbul (papusoiul) nu ne mai merge, mai alesu pentru cultivatorii mici. Când porumbulu nu isbutesce, fómetea, putem dice cá bate la usi'a sateniloru nostri. Incuragiati dar cultur'a cartoflei. Tóte acele parti ale tierii, cari au adoptatu acésta planta folositoare, au si inceputu a o bine-cuventá, fiind cá indeplinesce cu succesu lips'a porumbului. In privinti'a crescerei si ameliorarei vitelor, legea comunala ve dá midilóce de a cere, ca fie-care comuna se-si aiba taurii si armasarii sei! Cereti de la primari ca se indemne pe fie-care gospodaru se-si aiba gradin'a sa de legume. Incuragiati plantarea pomiloru roditori si cultur'a dudiloru (agudiloru.) Nu trebuie se disperam, cá cu bu-

na-vointia si ravna vom puté a vedé revinudu timpurile nu pré departe de noi, când crescerea vermiloru de matase era o sorginte de avutie nationala. Nu scapati asemenea din vedere, cá crescerea albinelor era odata in stare inflorita in Romani'a, si cá acestu ramu al activitatiei parintiloru nostri, manosu in rezultate bune, cu putina munca, póte reinviá si trebuie se reinvie, pentru satenii nostri, numai daca vom scéi a-lu stímulá. In partile lipsite de cöpaci, incuragiati plantarea de paduri artificiale; ele chiama ploile si intretienu o umezéla folositoare agriculturii si chiar sanatatei.

Espositiunile regionale si concursurile agricole intrasera deja in deprinderile agriculturiloru nostri mari si mici, si pot dice, incepusera a exercitá o inriurire folositoare asupra agriculturii nóstre. Evenimentele politice au facut se dispara aceste scoli de emulatiune, aceste frumóse serbari ale agriculturii. In intielegere cu reprezentatiunea judetiana, dati-le din nou vietá dnule prefectu, si veti face unu mare bine tierii d. v., judetiului d. v.

Agricultur'a cá se prospereze are nevoie de cái de comunicatiune usióra si indestulátora. Legea ve dá tóte midilócele, pentru ca se avem bune cái de comunicatiune, fie judetiene, fie comunale.

Negresitu, cá partea tehnica a acestoru cái privesce pe ministrulu de lucrari publice. Nu uitati cá fie-care judetiu are unu corpu tehnicu pentru caile judetiene, si ca aveti datori'a de a cere si de a priveghiá ca acestu corpu se-si faca datori'a. Nu uitati asemenea cá mai nainte de tóte sunteti datori de a priveghia si de a face ca judetiulu, ca comunele se aiba celu putin midiloculu de a puté comunica usioru intre ele. Ve declar dar categoricu, cá pentru reaua stare a comunicatiuniloru dintr'un judetiu, voi face, ba chiar facu de pe acum responsabilu mai nainte de toti pe capulu judetiului, carele sunteti d. v.

Tocmelile agricole intr'o parte a tierii par inca a fi o necesitate. Legea le prevede, si ca atare ele trebuie a fi respectate, ca tot ce este intemeiatu pe lege. Insa din nenorocire pe alocuré si mai alesu acolo unde esista explotatori agricoli straini, tocmelile agricole au devenitu o adeverata claca, séu unu adeveratu boerescu, cum se dice in Moldova!

Cát voi fi in capulu administratiunei tierii, acést'a nu voi tolera-o! Agricultur'a mare trebuie ocrotita in tóte dreptele interese ale ei. Marii proprietari, marii cultivatori, au titluri meritorii la tóta ingrigirea, la tóta ocrotirea administratiunei! Ei dar au dreptulu se reclame de la autoritatile publice, ca tocmelile agricole sa fie respectate si executate, ca tóte tocmelile incheiate cu buna credintia si conformu legii. Reclamu, prin urmare de la d. v. si de la autoritatile atarnate de d. v. executarea stricta si imediata a legiuiteloru tocmeli agricole, cáci nici secerea grâului, nici sap'a (prasila) porumbului nu permitu intardieri! Insa daca ve invitu, ca se dati agriculturii mari totu spriginulu d. v., nu mai putin reclamu de la d. v. ca se aparati pe cultivatorii mici, pe satenii romani de nedrépta robire a bratielor loru, de transformarea muncii libere in claca, pe care legislatorulu din 1864 a desfiintiat'o pentru eternitate din Romani'a.

Dati ordinile cele mai aspre cátra autoritatile comunale si priveghiati, ca aceste ordine se se execute, pentru ca la incheerea tocmeliloru agricole si la executarea loru se se pazésca cu santientia tóte garantiile prevediute de lege, se faceti respunditori

pe acei ce ar calcá legea, pe acei ce ar insielá si impila pe satenii nostri, in de-afara de legi, in de-afara de tocmelele legiuite incheiate si legiuiti intarite.

Inainte de a fini, semtu de trebuintia de a ve intretiene si de regul'a de purtare ce aveti a pazi fatia cu autoritatile judetiene si comunale, precum si de controlulu ce legea ve da dreptulu de a intrebuintia in privinti'a lucrariloru loru.

Am avutu onóre a ve spune, cá nu intielegu a face politica in administratiune. Staruindu in acestu principiu, eu reclamu de la d. v., ca politic'a si intervenirea prefecturei se se tiena departe de alegerea consiliiloru judetiene si comunale. Aceste autoritati locale nu au alta misiune de cât de a ingrigi de interesele speciale ale judetieniloru si comunelor. Precum am mai dis'o, si am si practicato, o repetu si astadi: Toti barbatii, cari intr'un judetiu séu intr'o comuna si-au facutu unu nume bunu între concetatiunii loru, au dreptulu de a fi pusi si a fi bine vediuti de guvernul in capulu judetieloru si alu comunelor, fara consideratiune de stégulu politicu, sub care se afla. Si voiú privi ca o frumósa di a administratiunii nóstre, cand vomu isbuti de a face cá din ce in ce mai multa cetatienii cei mai distinsi prin sciintia, prin industria, prin labóre, prin titluri de serviciuri castigate, in fine prin positiunea loru sociala se fie in capulu autoritatiloru provinciale si comunale. Atuncea descentralisarea va fi unu adeveru, atunci institutiunile nóstre constitutionale, intarite prin viéti'a judetieloru si a comunelor, vor fi pentru de-a-pururea consolidate in Romania.

Odata autoritatile locale astfelu compuse, rolulu administratiunii va fi simplu dar tot de odata si bine-faceturu. Noi nu vrem se intervenim in lucrarile si hotaririle loru de cât cu un controlu salutar ce n'il da legea, si spre a aperi interesele si drepturile Statului. Nu trebuie dara sa usam de dreptulu de disolutiune ce n'il da legea, de cât atuncea când prerogativele guvernului centralu ar fi jicnite, séu când autoritatile locale ar fi esit din competinti'a lor, ori si-ar fi calcatu datoriile catra conjudetienii loru.

Dupa ce v'am intretienutu despre relatiunile si controlulu ce trebuie se aveti fatia cu autoritatile electice in generalu, voescu a chiamá atentiunea d. v. speciale asupra consiliiloru comunale rurale si a primariloru loru. Tier'a nóstra este, cum v'am mai disu, eminentemente agricola. Daca, dar, este un serviciu publicu, care trebuie a fi pus in condituni de a bine-functioná, este negresitu acel'a alu primarieloru si alu consiliiloru comunale, cari sunt puse in contactu imediatu cu populatiunile nóstre si mai alesu cu cele rurale. Sciu cá este fórte greu de a gasi ómeni capabili de a implini aceste modeste dara fórte grele functiuni. Tocmai de aceea facu unu deosebitu apelu la energi'a d. v., ca se puneti tóta staruinti'a pentru a intemeiá in comunele rurale autoritati active, oneste si inteligente. Aretati populatiuniloru satesci, cá este in propriulu loru interesu, cá este a conlucra la dezvoltarea buneii loru stari morale si materiale de a pune in capulu loru totu ce au in sinulu lor mai capabilu si mai experimentatu. In diu'a cand in fiecare comuna va fi o administratiune buna, totu judetiulu va merge bine, ba pot chiaru dice, ca tíera intréga va merge bine.

Cá representantu alu guvernului, priveghiati cá comunele fia urbane, fia rurale se nu fia impilate prin cheltueli nefolositóre séu neproductóre. Recomendati

o mare reserva in crearea de noi functiuni; bá chiar cereti reducerea loru la strictulu necesaru. Nu invoiti votarea de noue dári comunale de cât acolo unde ele sunt imperiosu reclamate de neurnitele necessitati ale comunei. Priveghiati cá bugetele comunale se fia prezentate in timpulu legalu, si ca comitetulu permanentu se le cerceteze asemenea in timpulu cerutu de lege. Sunt judetie, unde socotile comunelor stau cu anii necercetate. Acésta stare de lucruri, care produce totu feliulu de neorendueli si de abusuri in gerarea baniloru comunelor, nu o voiú tolerá. Socotelile acestea trebuie cercetate la timpu; si punu o mare raspundere asupra comitetelor cari nu si-voru implini cu rívna acésta detorie importanta. D.-vóstre mi-veti comunicá cât mai neintardiatu unu raportu lamuritoriu de starea, in care se afla bugetele comunelor si cercetarea socoteliloru loru, spre a puté si eu luá legiuitele mesuri de indreptare!

Mai chiemu luarea aminte a d.-v. asupra buneii intretienerei a edificiiloru publice, a spitaleloru si a inchisoriloru din judetiulu d.-v. Acést'a este unu ramu importantu a administratiunii d.-vóstra, si bun'a loru ingrigire va fi unu titlu de recomandatiune pentru d.-vóstra in ochii guvernului si a conjudetieniloru d.-vóst a.

Puneti aspra indatorire autoritatiloru competente de a esercitá o priveghiere neadormita asupra carciunelor, asupra tuturor stabilimentelor publice si in specialu asupra vagabundiloru. In privinti'a acestor'a aplicati cu strictetia legea politiei rurale pentru sate, si legile de politie generala pentru orasie.

Mai am o ultima recomandatiune a ve face. Stabilitatea functionariloru este o conditiune principala a unei bune administratiuni. Me rostescu in modu categoricu in contra schimbáriloru dese si nemotivate. Nu voiú primi nici o propunere de schimbare a vre unui'a din functionarii atarnati de d.-vóstra intru cât acést'a nu va fi insotita de motive temeinice. Ca reprezentantu alu guvernului in judetiulu d.-vóstra, d.-vóstra raspundeti de tóte autoritatiile atarnate de d.-vóstra. Eu dar, nu voiú face numiri de cât a persónelorú propuse mie prin presentarea si pe respunderea d.-vóstra. In aceste presentári voiú vedé cu multumire cá alegerea a cadiutu mai cu deosebire asupra localeloru. Functionarii luati din midiloculu populatiuniloru pe cari sunt chiepati a le administrá, pe langa cunoscenti'a ómeniloru, si intereselorú de la faci'a locului, aducu si unu concursu moralu la care pururia trebuie se tiena o administratiune inteligenta.

Acést'a este o linie de urmare care am comandat'o de câte ori am fost in capulu administratiunii tieriei, si acolo unde ea a fost observata, esperimenti'a a doveditu bunulu ei succesu.

Asupra tuturorú mesuriloru de administratiune publica de care v'am intretienutu, aici numai in modu generalu, mi-pastrezu de a reveni prin instructiuni si circulari speciale.

Acum, finidu, me marginescu a ve asigurá cá d.-vóstra esecutandu cu energia si nepartinire aceste mesuri administrative, puteti comptá pe totu concursulu meu. Nu ve puteti asemenea induoi cá voiú avé de datorie si osebita placere de a aduce la cunoscenti'a Augustului meu Suveranu meritele si serviciile d.-vóstra.

Primiti espressiunea deosebitei mele consideratiuni.

Ministru, *M. Cogalniceanu.*

1879, iulie 25.